

DOMINIK

W. RETTINGER

**NEVIESTKY
OSVIENČIMU**

Ljndeni

Neviestky Osvienčimu

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindeni.sk
www.albatrosmedia.sk

Ljndeni

Dominik W. Rettinger
Neviestky Osvienčimu – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2020

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS MEDIA

NEVIESTKY OSVIENČIMU

[REDACTED]

[REDACTED]

DOMINIK

W. RETTINGER

NEVIESTKY

OSVIENČIMU

Ljndeni

„Pokiaľ existujeme, smrť nie je prítomná.“

EPIKUROSO

Anna sa pri pohľade na neľútostné duny a rozžeravené domy s plochými strechami v horúcom vetre cítila priam prapodivne. Slnko, ovzdušie a karmínový piesok sa zlievali do hmýriacej sa trýznivej magmy, ktorá brala poslednú nádej plúciam, očiam aj sužovanej pokožke. Vydržať tu čo i len minútu sa zdalo nepredstaviteľné, no po nej prišla ďalšia a ďalšia a pretrpieť ju bolo rovnako nemožné a absurdné.

Odjakživa boli symbolom života šire priestranstvá plné neko-
nečnej zelene. Toto miesto však ponúkalo iba nemilosrdnú pála-
vu, nahotu, pred ktorou nebolo možné uniknúť; len podvoliť sa
alebo zošalieť. Čas sa tu akoby zastavil na počiatočných formách
života, zárodkoch plemien, ktoré pred tisíckami rokov započali
dlhú púť ľudského druhu. Neúprosné oslepujúce lúče preni-
kali každou bunkou a prepaľovali až na kosť. Lahnúť si, prestať
myslieť, oddať sa mohutnej sile púšte. Takú ju asi plánoval Boh
v okamihu stvorenia.

„Kajfa haluk?“

Prebrala sa zo zamyslenia a pozrela na palestínskeho vodiča
s vráskavou hnedou tvárou, ktorý sa na ňu usmieval.

„Ako sa ty máš?“ prehovoril lámanou angličtinou.

Neprekážalo mu viesť s ňou rozhovor a zároveň predbiehať hon-
ca s tromi oslami, akoby starému chevroletu vládla vyššia sila.
Auto obklopilo niekoľko štekajúcich vychudnutých psov, oblak
prachu oslepil poháňača aj osly, všetko ubiehalo ako v sne, sku-
točné bolo len utrpenie. Má viac ako sedemdesiat a je unavená,
čo vlastne hľadá v krajine mesiáša? Dúfa azda, že práve na tomto

mieste niekomu zachráni život? Nádej na spásu sa rozplynula v páľave, akoby bola len poblúznením mysle.

Palestínčan sa neuspokojil s jej mlčaním, a preto v snahe rozveseliť ju so spokojným úsmevom na perách zvýšil hlasitosť rádia a začal si nôtiť monotónnu arabskú pesničku. Anna s námahou zdvihla ruku a špinavou vreckovkou si utrela pot z čela. Vodič gestom ruky naznačil pitie.

„Voda, veľa voda. Ty piť.“

Siahol do úložného priestoru, vybral fľašu z tmavého skla a natiahol ruku smerom dozadu. Anna chvíľu hľadela na špinavé sklo s mútnou vodou a potom pokrútila hlavou.

„Nedobre,“ začal sa o ňu obávať Palestínčan.

Priložil si fľašu k perám a vypil niekoľko hltov, akoby sa chcel uistiť, či mu porozumela. Anna odvrátila pohľad a zadívala sa na rozpálenú púšť. Vodič rezignovane vydýchol, schoval fľašu a znovu si začal nôtiť pesničku ozývajúcu sa z rádia. Určite bola o láske, lebo jeho oči sa rozžiarili a hlas zaliala neha.

Chevrolet sa kolísal na hrboľatej ceste, opotrebovaná podvozková pružina škripala, nechával za sebou len veľký oblak prachu, ktorý sa ešte dlho niesol nehybnou krajinou.

Jednoposchodové budovy s plechovými strechami obklopovali slnkom rozpálené nádvorie z troch strán. Muži a ženy v zelených splývavých montérkach fajčili v tieni múrov, motali sa okolo zaprášených tankov, hrali futbal, polihovali na ležadlách. Niektorí svietili bielymi obväzmi. Vojsko sa síce skončilo, ale aj tak ich každú chvíľu mohli poslať prekaziť ďalšie útoky nepriateľa. Postoj a pohyb ich tiel naznačoval, že už majú dosť vojny a zabíjania bez chvály a nádejí, ktoré sprevádzajú neskúsených nováčikov.

Chevrolet zastavil pred bránou a ovial prachom troch nehybných strážnikov, ktorí namierili hlavne pušiek na hlavy vodiča a pasažierky. Palestínčan si zachoval kamennú tvár, začal však pomaly a opatrne gestikulovať; ukazoval vojakom, že je dôveryhodný a uvedomuje si nebezpečenstvo. Vystúpil, otvoril zadné dvere, podal Anne ruku a pomohol jej vyjsť z taxíka.

„Ja zostať tu,“ povedal nahlas a ukázal na karmínovú zem, na ktorej stáli. Gestami nepokojne a naliehavo naznačil fľašu. „Ale ty piť.“

Anna vďačne prikývla a vošla do budovy strážnice. Jeden zo strážnikov ju odprevadil s puškou v ruke, druhý neprestával mieriť na šoféra.

Za nízkym stolom sedel asi dvadsaťročný poddôstojník v košeli s rozopnutými gombíkmi na hrudi. Nepohol sa a nevydal ani hlásku. Dievča v zelenej uniforme, opierajúce sa o parapet, namierilo na ženu pištoľ, ktorú malo zavesenú cez plece. Anna bez slova pred poddôstojníka položila zložený papier. Zdvihol ho, rozložil a mlčiac prečítal, potom kývol na ženu pri okne. Dievča odstúpilo od okna a otvorilo dvere vedúce na dvor kasární.

Vyšli zo strážnice. Slnko Annu oslepilo a na niekoľko sekúnd znehybnilo, dievča zastavilo a čakalo s ľahostajným porozumením v očiach. Vybrali sa k budove uprostred. Vojaci stojaci neďaleko na ne krátko hľadeli a vzápätí odvracali zrak. Anna vycítila, že rozmýšľajú, či je matka alebo babka, ktorú zavolali vypovedať, aby sa dozvedeli detaily smrti niektorého z nich. Jej tvár plná smútku a utrpenia do tej predstavy zapadala.

Vošli dnu a prešli krátkou chodbou. Dievča zastalo pri dverách prázdnej miestnosti a pohybom hlavy ukázalo na stôl a dve stoličky. Anna si položila kabelku na stôl a posadila sa. Dievča kývlo hlavou, cúvlo späť na chodbu a zatvorilo dvere.

Anna zostala nemo sedieť. Sivé steny pohltili lúče svetla, ktoré dnu prenikali cez žalúzie. Ťažký vzduch nebol až taký nedýchatelný ako vonku. Z dvora k nej doliehal tlmený krik hráčov futbalu a za oknami s trpezlivým bzukotom poletúvali muchy.

Po niekoľkých minútach sa otvorili dvere a do miestnosti vstúpil asi tridsaťročný dôstojník s výložkami kapitána. Bol stredného vzrastu, mal úzku tvár a krátke čierne vlasy, inteligentný pohľad skrýval za okrúhlym oceľovým rámom okuliarov. Na stôl položil zájdenú fľašu s vodou a pohár.

„Danke,“ povedala Anna, no vzápätí sa opravila: „Thank you.“

Dôstojník prikývol hlavou.

„Máte pol hodiny,“ povedal po nemecky.

Otočil sa a vyšiel z miestnosti. Anna chytila fľašu, naliala si plný pohár a hltala vodu, až sa takmer začala dusiť. Studený prameň naplnil telo, dostal sa do hlavy a tlmil dávivú ťažobu. Znovu si naliala plný pohár.

Keď ho priložila k ústam, dvere sa otvorili a do miestnosti vstúpilo dievča v montérkach a pruhovanom tričku. Malo dvadsaťdva, no vďaka jemným črtám jeho tvár vyzerala oveľa mladšie, v zvláštnom kontraste s pohľadom staršieho človeka. Posadilo sa a ľahostajne sa pozeralo na Annu s otázkou v očiach.

Anna na dievča s údivom hľadela. Tie črty jej boli dlhé roky povedomé, mala pocit, akoby sa pozerala do zrkadla, ale v inej dobe. Dievčina sa ukrývala za grimasu nechuti.

„O čo ide?“ spýtala sa po anglicky.

Anna položila plný pohár na stôl a niekoľko sekúnd hľadala správne slová.

„Volám sa Anna Steinhoffová. Môžem ti tykať? Vieš po nemecky?“

V hlase jej bolo cítiť nádej na lepšie porozumenie v materinskom jazyku. Dievča nezareagovalo, čakalo s ľahostajným výrazom na tvári.

Delila ich priepasť, päťdesiat rokov, nedostatok skúseností, iné vojny; akú mala šancu zblížiť sa s dievčaťom, ktoré jej bolo také cudzie? Nedala na seba znať známky rozčarovania a ďalej rozprávala po anglicky.

„Hľadala som tvoju matku. Našiel ťa advokát môjho syna.“

Ticho. Dievčina zaváhala, potom sa pozrela Anne do očí.

„Prečo?“ spýtala sa po nemecky.

Anna sa pokúsila usmiať, ale bola to skôr nepokojná grimasa.

„Si predsa Edyta?“

Dievča stislo pery, neodpovedalo.

„Wolfgang, môj syn... Zblížil sa s tvojou matkou, počas vojny,“ povedala Anna, hľadajúc tie správne slova, akoby zrazu nemčina bola ten najťažší jazyk na svete.

Edytin pohľad začal byť nepriateľský, varovný pred ťažkosťou tejto témy. Anna sa zhlboka nadýchla, pozbierala zvyšky odvahy a nádeje, s ktorými sem prišla:

„Wolfganga pred tromi mesiacmi zatkli, niekto ho spoznal.“

Zaváhala a zmĺkla. Edyta chvíľku zmeravene sedela, potom sa pohla, akoby chcela vstať. Zadržal ju Annin tichučký hlas plný bolesti.

„Wolfgang bojoval na fronte s Rusmi, rovnako ako jeho otec. Advokát hovorí, že ešte stále je šanca na jeho záchranu. Pred trestom ho však môže zachrániť len Eliza, tvoja matka.“

Anna siahla do kabelky, vytiahla čiernobielu fotografiu a položila ju na stôl. Dievča s miernym vzrušením hľadalo na dobitú spuchnutú tvár muža po päťdesiatke.

„Môj syn,“ hlesla Anna. „Stratený človek, prepadol alkoholu. Neverím, že by bol v stave niekomu ublížiť.“

Zmĺkla, bezradne sa rozhliadla okolo seba, akoby jej staré múry miestnosti mohli pomôcť nájsť tie správne slová. Dievča na ňu spýtavo hľadalo, a tak nesmelo pokračovala.

„Upadá, je z neho troska. Nemám nikoho, môj muž zahynul... Väzenie Wolfganga zabije, nedostatok alkoholu sa mu stane osudným.“

Znovu stíchla, prahla po tom, aby každé slovo vkrázlo do hlavy dievčaťa sediaceho oproti nej.

„Kde je tvoja matka? Poznáš príbeh o nej a Wolfgangovi? Stále mi hovorí len: Nájdi Elizu! Nič viac.“

Nabrala odvalu a chytila Edytinu ruku položenú na stole.

„Bola si na vojne, videla si tú nočnú moru... Čo sa deje s ľuďmi. Ak je nejaká nádej, o ktorej ti matka povedala, prosím... Príď do Nemecka a svedč. Veľmi ťa prosím!“

Edyta si rýchlo vyškľbla ruku z jej zovretia. Postavila sa, tvár jej zbledla; s hnevom a nechutou sa zahľadela na Annu. Vyzerala, že sa neovládne a začne kričať, no potom sa spamätala, otočila sa a vyšla z miestnosti.

Anna skamenela, potom klesla na stoličku s očami plnými slz. Sedela nehybne, cítila, že spolu s vyhasínajúcou nádejou v jej vnútri vzrastá nepokoj. Prišla sem zbytočne, márne verila, že sa jej podarí vzbudiť súcit.

Otvorili sa dvere, dnu vošiel ten istý dôstojník a postavil sa oproti stolu. Pozrel sa na fotografiu a potom na Annu.

„Čo pre vás ešte môžeme urobiť?“

Pokrútila hlavou a snažila sa, aby jej hlas znel vďačne.

„Ďakujem,“ povedala. „Dobre, že ste vyhrali vašu vojnu.“

Gestom ruky ukázal na dvere.

„Vojak vás odprevadí k bráne. Dovidenia.“

Anna siahla do kabelky, vytiahla vizitku jeruzalemského hotela a položila ju na stôl.

„Dáte to, prosím, Edyte? Tam som ubytovaná. Veľmi vás o to prosím.“

Urobila to bez rozmyslenia. Zdalo sa jej, že v očiach dievčaťa zazrela záblesk porozumenia, keď hovorila o smrti muža a cho-

robe syna. Ten národ vedel najlepšie, čo znamená samota po strate blízkych.

Dôstojník sa jej ani len nedotkol, otočil sa a postavil sa do otvorených dverí. Anna vstala, kývla hlavou na pozdrav a vyšla von.

Veľký slnečný kotúč klesal k ďalekému horizontu. Duny planuli červeným svetlom, po ceste sa ťahali dlhé tmavomodré tieň, upokojujúci príslub chladnej noci. Chevrolet smeroval na východ, v ústrety tmavnúcemu nebu, kolísal sa na výmolochoch a s hrmotom vrčal na príjazdových cestách.

Palestínčan si nôtil pesničku, ktorú hrali v rádiu, ďalšiu nekončnú sťažnosť na lásku. Spievajúc občas s lútosťou pozrel do zrkadielka na ženinu smutnú a uzavretú tvár. Vánok z pootvoreného okna sa jej pohrával s vlasmi ocelovej farby, dlhé vrásky okolo očí a úst dávali jej jemným črtám v červenom prítmí tvar sochy, do ktorej sochár vytesal krásu i utrpenie.

Spoza kopca naproti sa vynoril veľký nákladiak, ktorý ťahal široký náves. Hlučným klaksónom im oznamoval, že zaberá celú šírku cesty. Palestínčan spomalil, zišiel na piesčitú krajinu a zastavil. Nákladné auto ich obišlo, na návесе malo obhorený pokazený tank. Chevrolet naplnil hukot ťažkého motora a zápach paliva. Vodič si prestal pospevovať, pohľadom odprevadil veľké vozidlo a jeho náklad, pokrútil hlavou a smutne si povzdychol.

„Ludia sú hlúpi, veľmi hlúpi,“ povedal po anglicky, pozerajúc do zrkadla. „Ešte viac zlí ako zvieratá, oveľa horší.“

Anna na jeho slová nereagovala. Palestínčan stratil dobrú náladu a vypol rádio. Šomrúc si popod nos vytiahol fľašu s vodou a lačne sa napil.

„Alah je len jeden,“ povedal a ukázal si na oči. „Vidí všetko.“

Anna odvrátila hlavu od okna a pozrela sa naňho. Všimol si jej pohľad a chápavo prikývol hlavou.

„Vidí každú bolesť, všetkých. Arabov aj Izraelčanov.“

2

Ranné slnko sa predieralo úzkou uličkou, ktorej staroveké múry usadlostí viedli až na vrchol kopca. Cez kamenné steny z pieskovca prenikal len malý kúsok neba, vďaka čomu celý deň ponúkali blahodarný tieň. Úzke okná boli ešte zatiahnuté žalúziami.

Na konci uličky, na rohu námestíčka porasteného platanmi, dvaja robotníci vyplňali diery po guľkách v múriku zakrývajúc hotelové schody. Obhorené okná vedľajšieho domu svedčili o len nedávno skončenej vojne. Nik tam nepracoval, rodina buď zahynula, alebo utiekla. Z opevnenia z vriec s pieskom v strede námestíčka vyčnievala dlhá hlaveň samopalu. Traja vojaci sedeli na vreciach, lenivo diskutovali a fajčili.

Vo farebnom dave prišielcov vynikali mladí muži a ženy v uniformách a s puškami prevesenými cez plece, aby ich v prípade potreby mohli čo najrýchlejšie použiť. Na ich pohyboch a očiach bolo vidieť únavu a hrdosť zo získaného víťazstva, ale aj výzvu do celého sveta. Bránili mladý štát, za cenu bolestných strát získali odvahu a právo na existenciu. Arabi prechádzajúci okolo odvracali zrak alebo klonili hlavy.

Ozveny z ulice prenikali cez žalúzie do neveľkej hotelovej izby, miešali sa s kostolnými zvonmi a zvolávaním muezínov z minaretov ozývajúcim sa v diaľke. Anna sedela na posteli s telefónnym slúchadlom pritísnutým k uchu, a hoci z celej sily zadržovala plač, podarilo sa jej prehovoriť.

„Prosím ťa! Nevzdávaj sa! Vydrž!“ hlesla. „Si tam?“ ozvala sa znova.

Odpoveď zanikla v šume a tresku, potom sa hlas telefonistky z centrály v angličtine so silným prízvukom spýtal:

„Rozhovor sa skončil?“

Anna sa prudko postavila z postele a energicky si pretrela oči.

„Haló, haló... Ešte hovorím! Neskončila som! Prečo nás vyrušujete? Haló, Wolfgang... Počuješ ma? Haló!“

Na druhom konci linky zostalo ticho znásobené ozvenou prerušeného spojenia. Zúfalá Anna hodila slúchadlo na vidlicu telefónu. V okrúhlom zrkadle na stene zazrela tvár stiahnutú od bolesti a úzkosti.

Staroba a bezradnosť sa na nej podpísali, bremeno bolo pritažké. Chvíľu zhlboka dýchala, zadržiacajúc vlnu paniky. Nemôže tu zostať, lebo zošalie.

Prešla k skrini, vytiahla kufor a chvejúc sa od nervozity doň začala hádzať oblečenie. Už niekoľkokrát musela v minulosti utekať zo zbombardovaných miest a neskôr, v štyridsiatom piatom počas krutej zimy, pred prichádzajúcou Červenou armádou. Ale vtedy sa o osud delila s tisíckami ľudí. Ešte nikdy predtým sa necítila taká osamelá ako teraz.

Mladý recepčný mal oblečenú voľnú farebnú košeľu a nohavice z uniformy, spánky mu lemovali pajesy a hlavu pokrývala čiapka. Spoza pultu vyčnievala hlaveň samopalu.

Očividne tušil, prečo Anna prišla, aj keď s ňou za dva dni s demonštratívnu úprimnosťou prehodil len pár nevyhnutných slov v nemčine. Teraz sa otočil, z police vzal veľkú sivú obálku a položil ju na pult recepcie.

Udivená Anna hľadela na obálku cez slnečné okuliare, ktoré zakrývali jej opuchnuté oči. Videla akési meno a priezvisko, ale

nerozumela, čo s tým má spoločné. Nakoniec precitla, keď rozoznala, že na obálke je napísané: Anna Steinhoffová.

So zaváhaním vzala obálku a otvorila ju. Na pult sa vyšmykol hrubý zápisník, na podlahu spadol akýsi papierik. Anna ho zdvihla a polohlasne prečítala rukou napísaný list v nemčine.

Neviem, či je správne, že Vám dávam tento denník. Ale myslím si, že tým svojej matke nijako neublížim. Vedeli ste, že sa nič nedozviete, no predsa ste prišli. Nie ste zodpovedná za činy Vášho syna. Prosím, viac ma nekontaktujte. Po prečítaní nechajte denník na recepcii.

Anna dočítala odkaz a ešte chvíľu pozerala na úhladne napísané riadky. Predsa len sa v Edyte nemýlila, teda okrem jej zdržanlivosti. Zaplavil ju pocit vďačnosti, túžila sa s ňou ešte raz stretnúť. Cítila pohľad recepcného a opätovala mu ho. V jeho očiach videla zvedavosť, no i nevôľu.

„Chcela by som zostať ešte niekoľko dní,“ povedala pokojne. „Je moja izba stále voľná?“

Recepčný sa chystal automaticky odpovedať, že áno, ale chýbajúci súcit a empatia ho donútili siahnuť po návštevnej knihe a začať kontrolovať rezervácie.

„Máte telefónne číslo na ženu, ktorá tu nechala tú obálku?“ spýtala sa Anna. „Alebo adresu?“

Nereagoval, hoci jej rozumel, a ďalej listoval rezerváciami. Anna položila ruku na otvorenú návštevnu knihu. Recepčný na ňu zaražene pozrel.

„Nieкто vám povedal, že môj syn je vojnový zločinec,“ hlesla, zložila si okuliare a odhodlane sa mu pozrela do očí. „Nie je to pravda, môjho syna očiernili. Bol vojak ako vy. Zbavím ho obvinení.“

Hľadeli na seba ponad pult recepcie. Recepčný nereagoval na jej slová, ďalej mlčal. Anna stiahla ruku z knihy.

„Môžete zostať do nedele,“ povedal po anglicky.

„Ďakujem.“

Denník, pozostávajúci zo šťosu papierov, spolu s odkazom vložila do obálky. Naklonila sa, zdvihla kufor a vybrala sa k schodom. Nečakala, že jej s ním recepcný pomôže. Prvý deň to síce spravil, no potom ju niekto musel pred ním ohovoriť, určite nejaký úradník z magistrátu, kde Anna žiadala o povolenie navštíviť kasárne.

Na prvom medziposchodí jej od rozrušenia došli sily. Bezvládne sa posadila na schod, vlna horúčavy jej vzala dych, mokrá od potu zadržiavala úzkosť. Denník by mohol jej syna zbaviť viny, no rovnako ju aj potvrdiť. Nedokázala dlhšie čakať, z obálky vytiahla zažltnuté zápisky a z vrecka kostýmu okuliare na čítanie.

Dlho hľadela na prvé vety napísané drobným písmom po francúzsky. Našťastie sa v uršulínskej škole v Landshute učila francúzštinu, musela však vynaložiť veľa síl, aby všetkému porozumela. Začula rýchlo sa blížiace rozptýlené kroky.

Zhora náhlivo schádzal mladý pár. Anna si ich pamätala z predchádzajúceho večera z hotelovej reštaurácie. Mali oblečené uniformy, sedeli v kúte miestnosti a ticho sa rozprávali, držiac sa za ruky. Vyzerali stratene a nesmeli. Pomyslela si, že zneužili vojnu na nelegálne stretnutie a bude to ich prvá spoločná noc bez vedomia rodiny. Teraz sa vysmiati zjavili na schodoch, naplnení odvahou a láskou. Spomalili, keď si všimli staršiu sediacu ženu, kývli na pozdrav, opatrne ju obišli a zrýchlili. Ich hlasy sa ozývali halou, keď pozdravili recepcného, potom ich pohltil ruch ulice.

Anna sa znovu sklonila k rukopisu. Zadržiavajúc dych polohlasne prečítala prvú vetu a potom mlčky pokračovala.